

KS. SEBASTIAN KRUPNIEWSKI ^{a, @}

 0000-0002-3215-6224

^a Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Teologiczny, ul. Gagarina 37,
87-100 Toruń, kujawsko-pomorskie, PL

[@] SebastianKrupniewski@ONet.PL

Grzegorz Adamiak, *Realizacja idei misyjnej w diecezji włocławskiej w latach 1918–2022*, Włocławek : Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku 2024, 347 s.

Munus docendi – obowiązek nauczania wszystkich narodów i udzielania im chrztu w imię Trójcy Przenajświętszej nie jest skierowany wyłącznie do hierarchów Kościoła. Na mocy sakramentu chrztu każdy wierzący jest wezwany i odpowiedzialny za dzieło ewangelizacji wyrażone w zawołaniu „*euntes docete* – idąc nauczajcie”. To polecenie Chrystusowe przynagla każdego z nas do realizacji idei misyjnej, która nie dokonuje się w formie statycznej, ale dzieje, staje się, bowiem idąc na cały świat, głosząc Ewangelię, udzielając chrztu świętego czynimy innych uczniami Chrystusa.

Książka ks. dr. Grzegorza Adamiaka *Realizacja idei misyjnej w diecezji włocławskiej w latach 1918–2022* wpisuje się w nurt podjętych przez autora szczegółowych badań nad recepcją idei misyjnej w wybranych Kościołach partykularnych. Poprzednia praca, dotycząca diecezji płockiej, wypełniła lukę dotyczącą historii Kościoła płockiego. Obecna pozycja monograficzna, obejmująca jednym spojrzeniem analogiczne działania misyjne podjęte w sąsiedniej diecezji – włocławskiej stanowi ważne i cenne uzupełnienie brakującego rozdziału historii tego Kościoła partykularnego. Co prawda dla uproszczenia pięknej i bogatej historii diecezji, autor drugiej już tego typu monografii historycznej i misyjnej, używa określenia diecezja włocławska i zawęża obszar poszukiwań do okresu 1918–2022. Wynika to z pewnych ograniczeń i niemożności przedstawienia historii recepcji idei misyjnej od początku istnienia tego Kościoła lokalnego.

Publikacja ta ze wszech miar zasługuje na uznanie z racji na swą szczegółowość. Choć przez niektórych może być uznawana za zbyt drobia-

zgową, to właśnie takie podejście do tematu stanowi o jej atucie, ponieważ krok po kroku ukazuje nie tylko podstawowe założenia teologii misji, ale przedstawia i opisuje konkretnych ludzi Kościoła wrocławskiego urzeczywistniających wypełnianie mandatu misyjnego, co składa się ostatecznie na pełny obraz realizacji idei misyjnej. Zwrócić należy również uwagę na fakt, że do tej pory nie powstała podobna monografia, a kwerenda źródeł (s. 279–337), począwszy od dokumentów Stolicy Apostolskiej (dokumenty papieskie i dokumenty kongregacji), przez dokumenty i wypowiedzi biskupów (archiwalne i drukowane), dokumenty Kurii Diecezjalnej Wrocławskiej (archiwalne i drukowane), dokumenty sporządzone przez misjonarzy, miejscowy kler (archiwalne i drukowane oraz internetowe), aż po sprawozdania i inne dokumenty (archiwalne i drukowane oraz internetowe), przy wykorzystaniu literatury podstawowej i pomocniczej, jest wręcz imponująca.

W monografii da się zauważyć podział opracowania na warstwę teologiczną, w której autor uzasadnia potrzebę zaangażowania misyjnego w oparciu o dokumenty Kościoła oraz warstwę empirycznego, konkretnego zaangażowania misyjnego wśród Ludu Bożego diecezji wrocławskiej. Za cel badawczy autor postawił ukazanie nie tylko biogramów poszczególnych osób: świeckich, duchownych i osób konsekrowanych, nie tylko suchych faktów, zestawień i cyfr, ale zamierzał i przedstawił proces recepcji i realizacji idei misyjnej z uwzględnieniem kontekstu historycznego i kulturowego. Może dziwić takie podejście do tematu, ale realizacja idei misyjnej w latach 1918–2022 w diecezji wrocławskiej, wymagała zweryfikowania, opracowania i przeanalizowania podjętych działań w budowaniu zaplecza misyjnego *ad gentes*, wdrażania zaleceń nauczania Kościoła w odniesieniu do misji, aż po zaangażowanie świeckich i duchownych w konkretną działalność na rzecz misji.

Monografia składa się z siedmiu rozdziałów poprzedzonych przedmową biskupa Krzysztofa Wętkowskiego (s. 9–12), wprowadzeniem ojca Jarosława Różańskiego OMI (s. 13–14) i wstępem autora – ks. dr. Grzegorza Adamiaka (s. 15–20). Interesującym jest fakt, że autor po tradycyjnym zakończeniu (s. 269–276) i zamieszczeniu wykazów skrótów (277–278) oraz bibliografii (279–338) zamieszcza również indeks osobowy (s. 339–344), co pomaga w poruszaniu się w obszarze podejmowanych zagadnień. Może też warto byłoby dołączyć do tej pozycji książkowej indeks rzeczowy? Projekt okładki traci nieco na oryginalności, gdy porównamy ją z okładką książki *Eucharystia. Człowiek. Świat* autorstwa Jerzego Grześkowiaka.

Należy jednak podkreślić, że w obecnej okładce monografii nieprzypadkowo chyba pojawiły się „misyjne” kolory poszczególnych kontynentów: niebieski, czerwony, biały, zielony i żółty.

W rozdziale pierwszym (s. 21–52) zatytułowanym *Duszpasterstwo misyjne w diecezji wrocławskiej w latach 1918–1939* autor ukazał zaangażowanie duchowieństwa i świeckich w tworzenie struktur misyjnych. Przede wszystkim prezentacja i upowszechnienie nauczania papieskiego na temat misji było dla diecezji wrocławskiej nie tylko pewnego rodzaju informacją, ale i formacją, która prowadziła do podjęcia konkretnych działań. Owocem przyjętego przez duchownych i świeckich nauczania papieskiego było cykliczne obchodzenie Niedzieli Misyjnej i Misyjnego Dnia Chorych, animacja misyjna w szkołach (akademie misyjne, wystawy i okazjonalne zbiórki), pozyskiwanie środków finansowych na cele misyjne, popularyzowanie tematyki misyjnej i formacja misyjna na łamach „Ateneum Kapłańskiego”, literatura misyjna i misjologiczna oraz konkretni misjonarze pochodzący z terenu diecezji wrocławskiej na czele ze św. Maksymilianem Marią Kolbem.

W rozdziale drugim (s. 53–80), zatytułowanym *Animatorzy ruchu misyjnego w latach 1918–1939*, autor przedstawił zaangażowanie duchownych w animację duszpasterstwa misyjnego w diecezji wrocławskiej. Przypomniał i wskazał najpierw działalność biskupów diecezjalnych: Stanisława Kazimierza Zdzitowieckiego (1902–1927), Władysława Pawła Krynickiego (1927–1928), Karola Mieczysława Radońskiego (1929–1951) oraz biskupa pomocniczego Wojciecha Owczarka (1918–1938) a także grupy księży zrzeszonych w Diecezjalnej Radzie Towarzystwa Misyjnego, działającej od 1923 roku. Jej „stery” przez kilka miesięcy w 1931 roku dźmierzył ks. Stefan Wyszyński (1901–1981), późniejszy prymas Polski. W tym rozdziale przypomniano również podejmowane dzieła na rzecz misji przez dekanalnych referentów misyjnych. W konkluzji ks. Adamiak zauważa, że w nauczaniu biskupów zabrakło odrębnych listów czy odezwo poświęconych idei misyjnej i jej rozumienia oraz potrzeby wspierania misji. Niewątpliwym atutem działań biskupów jest długa lista przedwojennych księży diecezji wrocławskiej, którzy sumiennie pracowali dla zorganizowania zaplecza dla dzieła misyjnego Kościoła.

W rozdziale trzecim (s. 81–104), zatytułowanym *Działalność Papieskich Dzieł Misyjnych w diecezji wrocławskiej przed II wojną światową*, autor wskazał na istotne i niezastąpione narzędzia pracy misyjnej wśród wiernych Kościoła wrocławskiego, czyli powstałe jeszcze w XIX w. sto-

warzyszenia apostołstwa misyjnego: Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Dzieło Dzieciństwa Jezusowego i Dzieło św. Piotra Apostoła oraz powołany do istnienia w 1916 r. Związek Misyjny Duchowieństwa. Ksiądz Adamiak przedstawił najpierw animację misyjną w ramach Związku Misyjnego Duchowieństwa, który pod przewodnictwem biskupa Wojciecha Owczarka w 1923 roku liczył 215 księży. Według autora monografii pierwsze lata ożywienia działalności misyjnej w diecezji włocławskiej należy kojarzyć z usilną zachętą do tworzenia w parafiach kół Polskiego Towarzystwa Misyjnego, które następnie funkcjonowało w symbiozie z Papieskim Dziełem Rozkrzewiania Wiary. Tuż przed wybuchem II wojny światowej na terenie diecezji włocławskiej działało 511 środowisk parafialnych PDRW, do których należy dodać 37 dziesiątek działających przy klasztorach i 17 pracujących w szkołach. Papieskie Dzieło Świętego Dzieciństwa Pana Jezusa, działające w Polsce od 1857 r., w sprawozdaniu ogólnopolskim z 1923 r. informuje o czterech kołach funkcjonujących w diecezji włocławskiej. Nie znamy daty początku działalności tego dzieła w tej diecezji. Wiemy jednak z ustaleń i kwerendy autora, że wpływ na pracę misyjną z dziećmi był niewystarczający. W tym sektorze prym wiodły diecezje chełmińska, gnieźnieńsko-poznańska i katowicka. Również działalność kolejnego Papieskiego Dzieła św. Piotra Apostoła zostaje zarejestrowana w statystykach diecezji włocławskiej dopiero w 1931 roku. Największe zatem oddziaływanie na formację misyjną w diecezji prowadziły ZDM i PDRW. Pozostałe stowarzyszenia miały wpływ raczej marginalny.

W rozdziale czwartym (s. 105–124), zatytułowanym *Działalność diecezji włocławskiej na rzecz misji ad gentes w latach 1945–1967*, autor zrelacjonował najtrudniejszy moment dla Kościoła w Polsce w perspektywie podejmowanej działalności misyjnej. Ksiądz Adamiak przedstawił najpierw obecność tematyki misyjnej w prasie katolickiej, która ukazywała się na terenie diecezji („Ład Boży” i „Ateneum Kapłańskie”), ważniejsze próby animacji misyjnej, o których znajdujemy pierwsze relacje w sprawozdaniu z 1966 roku i wprowadzeniu obchodów Tygodnia Misyjnego w diecezji. Ponadto przedstawił sylwetki pierwszych powojennych misjonarzy *ad gentes* wywodzących się z tej diecezji: ks. Jerzego Bekiera, ks. Stanisława Kostkę Olejnika, ks. Jana Pietrzykowskiego, ks. Michała Poradowskiego i ks. Franciszka Żbika oraz ks. Stanisława Kompanowskiego.

W rozdziale piątym (s. 125–175), zatytułowanym *Animacja misyjna w diecezji włocławskiej w latach 1968–1991*, przybliżona została działalność biskupów diecezji włocławskiej na rzecz animacji misyjnej Antoniego

Pawłowski (1952–1968), Jana Zaręby (1968–1986) oraz biskupa pomocniczego Czesława Lewandowskiego (1973–1997). Autor zaprezentował także wykorzystanie prasy katolickiej jako narzędzia animacji misyjnej na łamach „Kroniki Diecezji Włocławskiej”, „Ateneum Kapłańskiego” i „Ładu Bożego”. Dość obszernie ukazał niektóre wydarzenia z dziedziny duszpasterstwa misyjnego diecezji, a na koniec przybliżył sylwetki misjonarzy związanych z diecezją włocławską oraz posłanych przez biskupa włocławskiego do pracy misyjnej w latach 1968–1991. Lista tych ostatnich obejmuje dziewięciu kapłanów i dwóch misjonarzy świeckich.

W rozdziale szóstym (s. 176–236), zatytułowanym *Zaangażowanie misyjne diecezji włocławskiej w latach 1992–2022*, autor skoncentrował swoją uwagę na opisie i analizie działalności misyjnej obecnej w nauczaniu biskupów: Bronisława Dembowskiego (1992–2003) i Wiesława Meringa (2003–2021). Zaprezentował także obecność tematyki misyjnej w publikacjach prasowych „Ateneum Kapłańskiego” i „Ładu Bożego”. Następnie dokonał analizy działalności Papieskich Dzieł Misyjnych: Papieskiego Dzieła Rozkrzewiania Wiary, Papieskiego Dzieła św. Piotra Apostoła, Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci i Papieskiej Unii Misyjnej. Ukazał także stan kolportażu czasopism misyjnych w diecezji włocławskiej, jak również wybrane wydarzenia w ramach animacji misyjnej na terenie diecezji. Na koniec, zgodnie z zastosowanym schematem, przedstawił krótkie biografie misjonarzy *fidei donum* i misjonarzy świeckich posłanych przez diecezję włocławską oraz misjonarzy pochodzących z jej terenu. Interesującym jest paragraf opisujący stosunkowo nową formę pracy misyjnej tj. wolontariat misyjny. Prezentuje w nim posługę w ramach tej formy pomocy misjom, przybliżając postaci trzech młodych wolontariuszek misyjnych z terenu diecezji włocławskiej. Wymienione w tej części nazwiska misjonarzy świadczą o wysokim poziomie „umisyjnienia” diecezji.

W rozdziale siódmym (s. 237–268), zatytułowanym *Koło Misyjne w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku*, autor przedstawił przeszło dziewięćdziesięcioletnią historię animacji misyjnej w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Prawdopodobnie należy uznać tę prezentację za pierwszą próbę ukazania dziejów Koła Misyjnego działającego we włocławskim seminarium duchownym.

Przedstawienie realizacji idei misyjnej w diecezji włocławskiej w latach 1918–2022 może napawać radością i optymizmem. Widzimy zbieżność założeń teologicznych z ich realizacją w konkretnej rzeczywistości jednego z Kościołów diecezjalnych. Wyłania się z niej całościowy obraz

tworzenia bazy misyjnej, zaangażowania świeckich i duchownych oraz osób konsekrowanych. Autorowi udało się zrelacjonować to, czym może poszczycić się diecezja wrocławska – żywotnym udziałem w dziele głoszenia Ewangelii, Dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie po krańce świata. Kościół wrocławski idąc naucza i czyni nowych uczniów. Dokonane przez autora syntezy i analizy mówią jednak nie tylko o spojrzeniu w przeszłość obchodzącej jubileusz swego powstania diecezji wrocławskiej, ale stają się bazą i dobrym punktem wyjścia do podejmowania kolejnych wysiłków i różnorodnych inicjatyw dla realizacji mandatu misyjnego dzisiaj i w przyszłości. Pomocą w tym może być uważna lektura prezentowanej publikacji.